

van het luchtvolume door absorptie van het daarin bevatte CO₂ door een alkali. Hij vindt in de werkplaatsen betrekkelijk weinig CO₂ in de lucht, veel minder dan onze wetgever (K. B. van 7 Dec. 1896, *Staatsblad* n°. 215) toelaat. Als deze CO₂-bepaling, ook in andere handen, bruikbaar blijkt, is HALDANE'S verdienste, dat hij een methode heeft uitgevonden om vlug en zonder het transport van groote flesschen noodig te hebben, het CO₂gehalte in de lucht vast te stellen. De beteekenis van het koolzuur in de lucht van vertrekken was evenwel al lang bekend en is in alle vijf leerboeken der hygiëne, die ik kon raadplegen, ook volkomen goed aangegeven.

De tweede opmerking is van U en te vinden op blz. 1113. „Het ware te wenschen, dat onze Indische collega's, die werken onder een slecht gevaccineerde bevolking en betrekkelijk veel pokken waarnemen, de *noodige gegevens* wilden verzamelen om, zoo mogelijk het strenge bewijs voor de beteekenis der vaccinatie te leveren”.

Het is bekend, dat de vaccinatie niet met zekerheid tegen de pokken beschermt. De graad van bescherming is alleen uit quantitatief onderzoek te vinden. Daartoe is het noodig de aantallen te weten der gevaccineerden en der niet-gevaccineerden, en die der gevaccineerde en niet-gevaccineerde aan andere ziekten en aan pokken overledenen, of de toepassing van KORÖSI'S methode. Hoe men in Indië, zonder bevolkingsregisters en met zeer gebrekkige sanitaire statistieken aan die wetenschap zal komen is voor mij een probleem. Wat die statistiek ons meer zou leeren dan het onderzoek van KORÖSI (dit *Tijdschrift* 1889, Deel II), begrijp ik evenmin. En wat de ervaring op een klein terrein, zoo in eigen praktijk, vermag voor de levering van het bewijs voor het nut der koepokinenting, acht ik tegenover de historische, geografische en indirecte (korörs'sche) onderzoekingsmethode, van zeer geringe waarde. Al moet ik toegeven dat er medici zijn, die zóó wars van autoriteitsgevoel zijn, of de gave der beoordeeling van andermans werk zóó missen, dat zij pas wakker worden, als zij de niet-gevaccineerden in hun omgeving aan de pokken zien sterven.

Collegialiter

R. H. SALTET.

DE NORDRACH-COLONIE.

Geachte Redactie!

Nu Dr. BENDIEN wegens zijn beschrijving der Nordrach-Colonie door den Gérant dier onderneming wordt beschuldigd van „Klatsch”, stel ik er prijs op te verklaren, dat Dr. BENDIEN mijn toestemming had om mede te deelen, dat mijn indrukken niet beter waren dan de zijne. Ik acht mijn „Würde” ook hoog genoeg om mij niet te verwonderen, dat Gij het stukje van Dr. BENDIEN opnaamt en dat er geen „Versehen” in het spel is geweest.

Aan den Heer C. H. LABOUCHERE, die trachtte zakelijk te weerleggen wat over de Nordrach-Colonie geschreven werd, breng ik hier gaarne een woord van hulde voor zijn verdediging van Dr. WALTHER en zijn Colonie. Ik begrijp, dat hij, die hersteld huiswaarts keerde, dit tot zijn plicht rekende. Ik behoeft U niet te zeggen, dat ik zijn herstel echter geen bewijs kan achten voor de deugd der inrichting.

Het spijt mij voor den Heer LABOUCHERE te moeten verklaren :

1°. dat mijn patiënt een dakkamertje bewoonde van $2\frac{1}{4} \times 3$ Meter oppervlakte; 2°. dat hij, hoewel volslagen bedlegerig (uit hoofde zijner zwakte), geen de minste verpleging genoot, nl. verpleging in den zin van hulp aan den lijve; 3°. dat hij wèl verstoken was van familie-bezoek, ja zelfs, dat de familie naar Holland werd gezonden, niettegenstaande Dr. WALTHER den toestand hoogst bedenkelijk verklaarde.

Dat de Heer LABOUCHERE zijn medicus verdedigt qua mensch, doet mij genoegen en is mij ook zeer begrijpelijk, want er gaat ongetwijfeld een groote suggestieve kracht van hem uit. Dat de collega's echter niet zoo spoedig en, wat meer beteekent, niet duurzaam onder de gewenschte suggestie zijn te brengen, zal de Heer LABOUCHERE naar ik vermoed ook kunnen begrijpen en ook wel moeten toegeven, indien hij het stukje van Dr. BENDIEN d.d. 25 October nog eens overleest en daarbij bedenkt dat *niets dan door den schrijver zelf waargenomen feiten* worden vermeld.

T. E. W. FELTKAMP.

DE NORDRACH-COLONIE.

Naar aanleiding van een, naar onze meening onjuiste beoordeeling over bovengenoemd Sanatorium, voorkomende in een door Dr. BENDIEN onderteekend artikel, hetwelk in dit blad van 25 October jl. werd opgenomen, verklaren de ondergeteekenden gaarne, dat zij met oprechte dankbaarheid en waardeering gedenken de zorgvuldige behandeling die hetzij zijzelf, hetzij familieleden, van Dr. WALTHER mochten ondervinden.

November 1902.

Baronesse TAETS VAN AMERONGEN VAN
RENSWOUDE.

Mevrouw BICKER, geb. Baronesse VAN
HEEMSTRA.

Mevrouw VON GRUNELIUS—TACHARD.

Mevrouw M. J. BOISSEVAIN.

Mevrouw J. H. VAN BEL.

Jonkvrouw AGNES VAN RIEMSDYK.

Mejuffrouw J. E. BOISSEVAIN.

J. E. N. Baron SCHIMMELPENNINCK VAN
DER OYE VAN HOEVELAKEN.

Jonkheer B. W. F. VAN RIEMSDYK.

J. VAN BEL JR.

M. J. BOISSEVAIN.

H. BOISSEVAIN.

H. E. FOKKE JR.

C. VON GRUNELIUS.

J. A. VAN KEMPEN.

C. KNEPPELHOUT.

A. VAN LAER.

Dr. J. W. VAN LENNEP.

J. H. OVERMEYER.

M. G. VAN DEN BERG VAN SAPAROEAE.

C. G. TEBBITT.

B. F. G. ZUR MÜHLEN.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Blauwe voeten. In den laatsten tijd is bij een aantal personen, vooral bij jonge meisjes een blauwe, door wasschen of wrijven niet verdwijnende verkleuring van de huid tusschen de teenen waargenomen, die aan de dermatologen veel hoofdbreken heeft gekost. Men dacht aan chromi-